

КУЛЬТУРА 9

Лекція #10:

УКРАЇНСЬКЕ
АБО
КОЗАЦЬКЕ
БАРОККО

КОЗАЦЬКЕ БАРОККО

- ❖ Захоплення українців барокковим стилем попадає на важний історичний період, тобто період створення Козацької Держави.
- ❖ З постановням Гетьманської Держави, виникла ціла класа меценатів (philanthropists) в Україні.

➤ *«Портрет
Невідомого купця у
червоній шубі». 30-ті
роки 17 ст.*

❖ Багаті купці (merchants), козацька старшина (officers), аристократія (aristocracy), гетьмани, та інші, стають великими промоторами і фундаторами (benefactors) розвитку української культури – малярства, музики, театру, шкіл та особливо архітектури.

➤ «Львівський купець»,
портрет із першої
половини 17-го століття.

❖ Це відмінялося від періоду Польсько-Литовської Доби (1340-1640-ті), коли українська аристократія збідніла, або переходила на римо-католицьку віру.

➤ *«Князь Костянтин Іванович
Острозький»*,

❖ Підчас Польсько-Литовської Доби, лиш великі меценати, (такі як князі Острозькі), церковні братства, та поважні церковні діячі (як митрополит Петро Могила) допомагали в будові та ремонті церков та публичних будівель.

➤ «Митрополит Петро Могила»,
портрет із 18-го
століття.

❖ Між найбільшими меценатами доби Козацької Держави, були гетьмани: Богдан Хмельницький, Іван Самійлович, Данило Апостол, Кирило Розумовський.

➤ «Портрет гет. Богдана Хмельницького», XVIII століття.

➤ «Портрет гет. Івана Самійловича», XVII століття.

➤ «Портрет гет. Данила Апостола», половина XVIII століття.

- ❖ Вони на свої кошти будували нові церкви, свої дома та палаци, помешкання, театри, школи...
- ❖ Вони теж взяли на свій кошт перебудову старих церков і палаців в бароковим стилі.

➤ Церква Святого Пророка Іллі в Суботові, споруджена коштом Богдана Хмельницького впродовж 1651–1656 рр.

❖ Найбільш щедрий із гетьманів був Іван Мазепа.

➤ *«Гетьман Іван Мазепа»*, портрет із кінця XVIII століття.

- ❖ За гетьмана Івана Мазепи, (1687-1709), барокко досягнуло свого найбільш буйного розквіту в Україні.
- ❖ Найважливіший із меценатів, Мазепа зайнявся будовою нової української культури.
- ❖ Мазепа активно піддержував художників, композиторів, науковців та школи, релігійні братства, бібліотеки, та особливо дбав за розвиток архітектури.

- ❖ За його прикладом (example), багато козацької старшини теж піддержували церкви, школи, театри та бібліотеки.
- ❖ За його засобами (efforts), перебудовано понад 20 важних церков київської доби та збудовано понад 28 нових церков.
- ❖ Між найважливішими були:

➤ Собор св. Софії, Київ,
перебудовано 1690-1707.

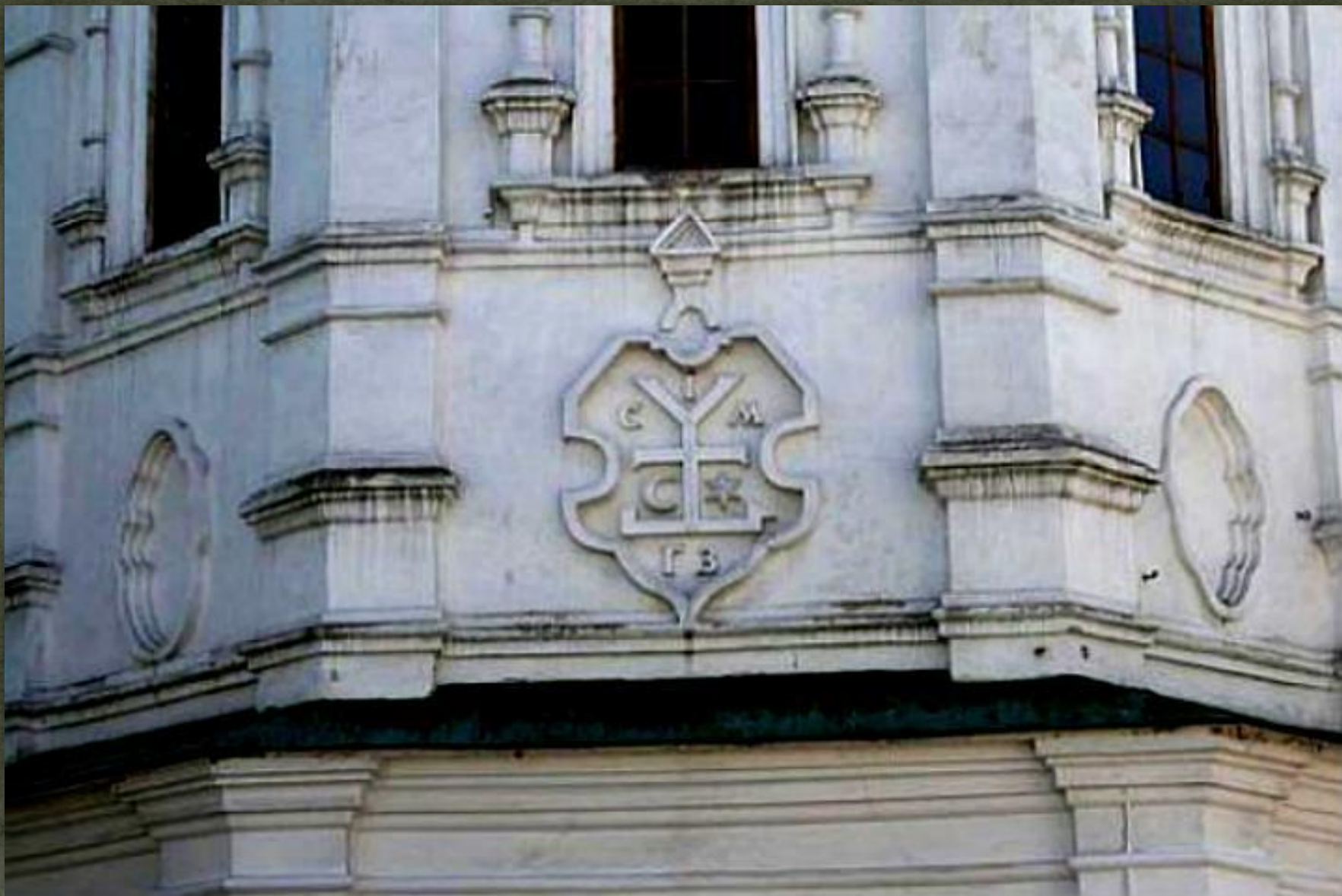
➤ Дзвіниця
Софіївського
Собору, Київ,
збудовано
1699-1706
КОШТОМ
гет.мана Івана
Мазепи.

➤ *Військовий
Микільський собор
Пустинно-
Миколаївського
монастиря; Київ,
1696,
(знищено в 1934 р.)*

➤ Церква Всіх Святих над
Економічною брамою
(або Всіхсвятська
церква); Київ, 1698.

➤ Герб Гетьмана Івана Степановича Мазепи, Церква Всіх Святих над Економічною брамою, Київ, 1696-1698.

➤ *Троїцький собор
Троїцько-
Іллінського
монастиря;
Чернігів, 1696.*

- *Густинський монастир, Чернігівщина, село Густин.*
- *Перебудовано Гетьманами Самійловучом і Мазепою з кінцем 17-ого століття.*

➤ Успенська мурована трапезна церква Густинського монастиря, село Густиня, кінець 17-ого століття.

➤ Церква Петра і
Павла,
Чернігів,
1700-1725.

➤ *Вознесенський собор. Переяслав-Хмельницький, 1695-1700 рр.*

- *Богоявленський собор (Києво-Братський монастир), Київ 1690-1693 рр.*
- *Зруйнований в 1935 р.*

➤ *Храм Преображення
Господнього Лубенського
Мгарського монастиря,
Лубно 1692-1693 рр.*

➤ Дзвіниця
Борисоглібського
монастиря, Чернігів,
1700-1702.

➤ Успенський Собор, Києво-Печерська Лавра, перебудований в 1669–1677, 1722–1729, 1767–1769

0995 / 811

Bundesarchiv, Bild 146-2005-0070
Foto: Kress | 1942

➤ Зруйновано вибухом в листопаді 1941 р.

➤ Успенський Собор,
Киево-Печерська Лавра,
відбудовано в 1999 р.

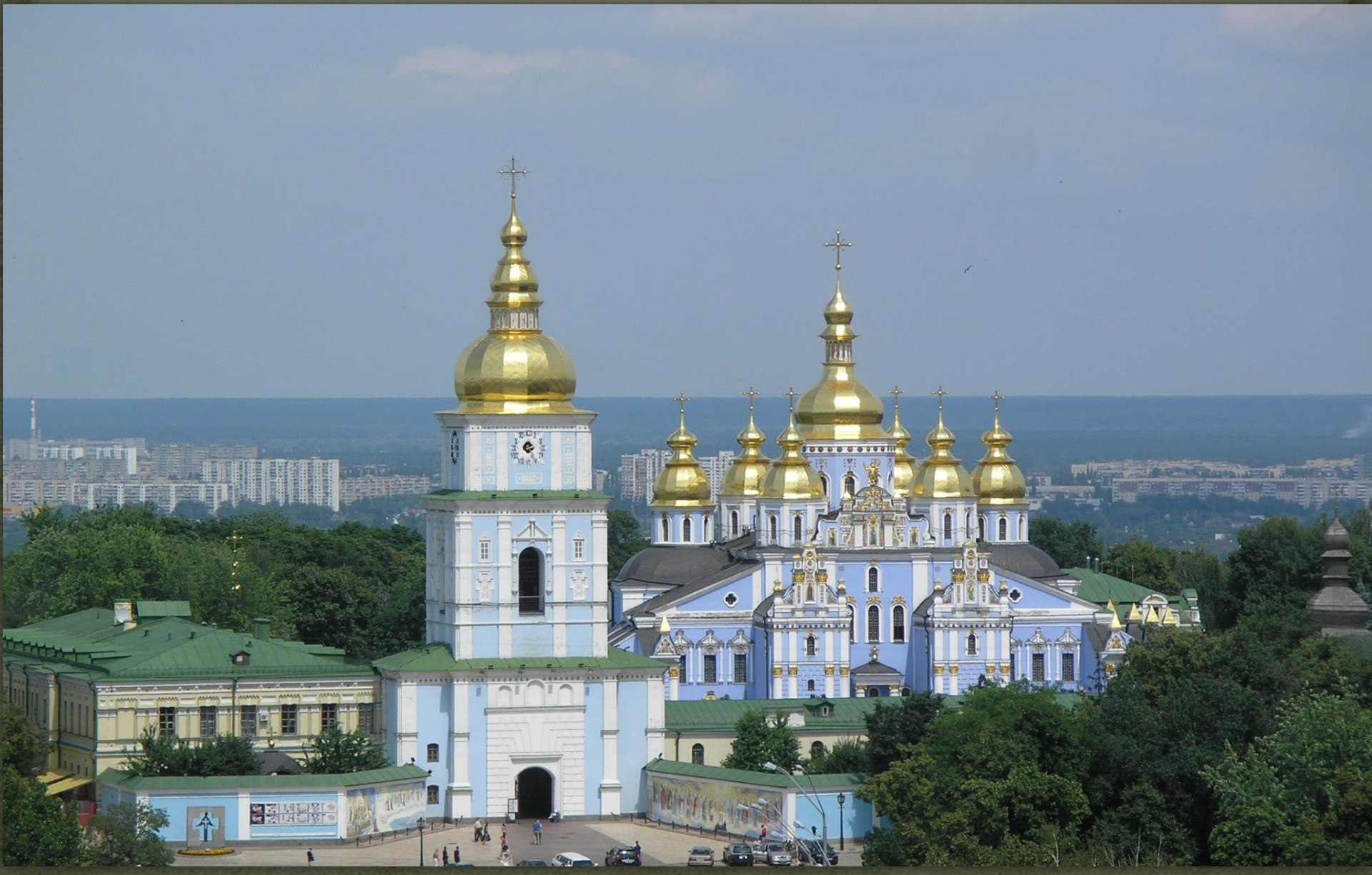

ІНШІ ШЕДЕВРИ АРХІТЕКТУРИ КОЗАЦЬКОГО БАРОККО

- ❖ Між церквами та монастирями будовані після битви під Полтавою в 1709 р. припадає дуже багато шедеврів (masterpieces) архітектури козацького барокко.
- ❖ Прекрасними зрасками можна визначити:

➤ Михайлівський «золотоверхий» монастир в Києві, перебудовано від кінця 1715-1746.

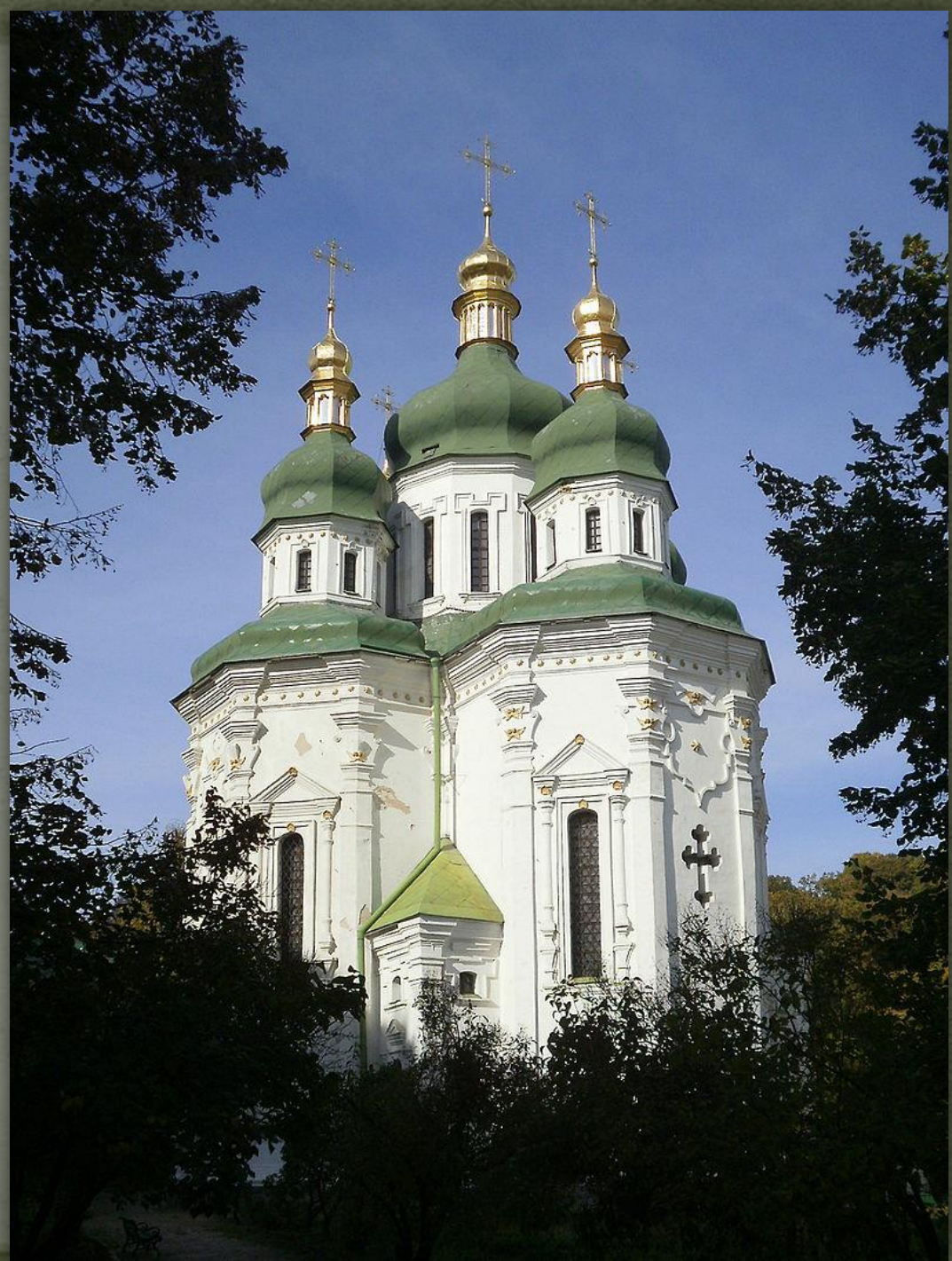

➤ Знищений радянською владою в 1934 р.; відбудовано в бароковим стилі в 1999 р.

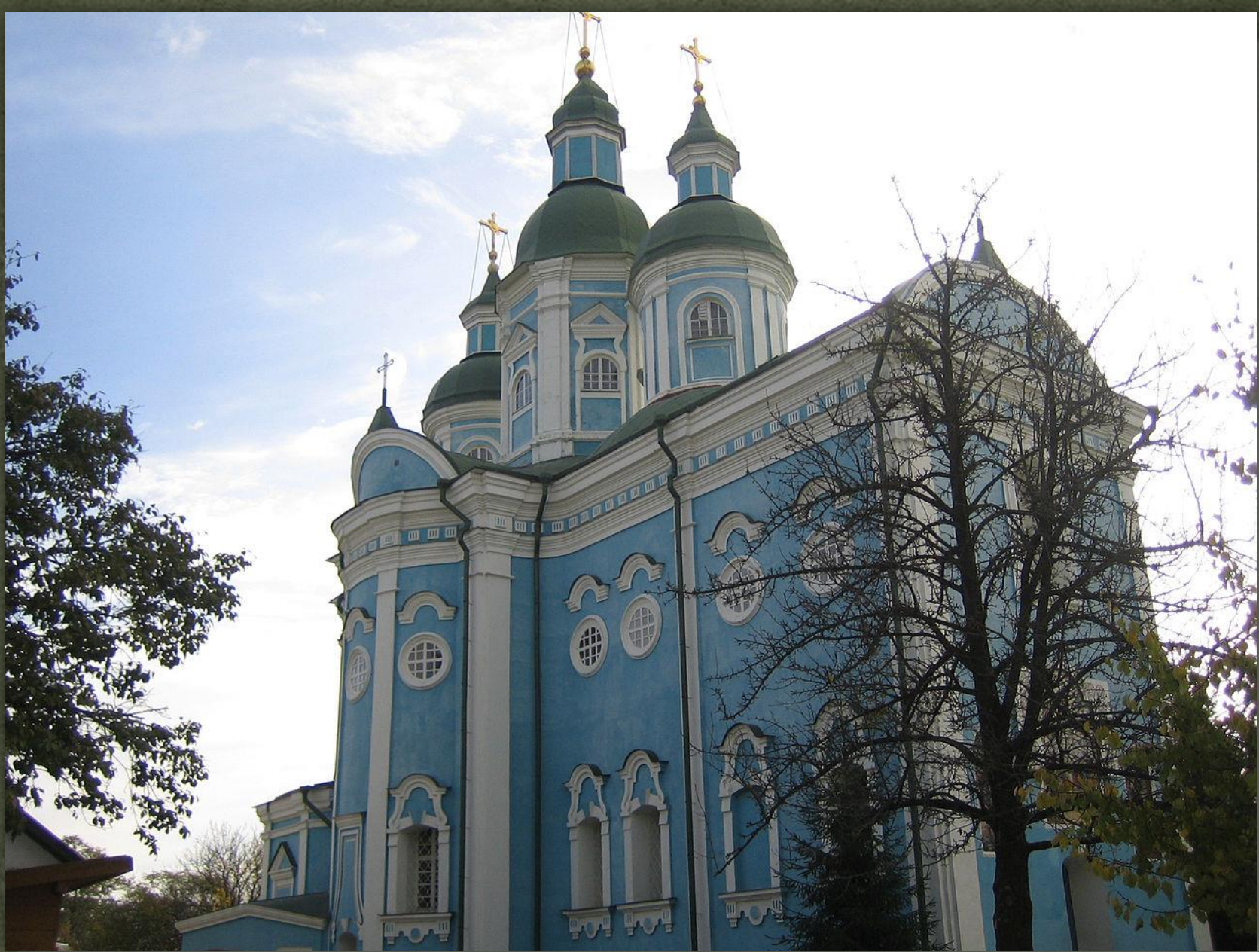
➤ Відбудовано в бароковим стилі в 1999 р.

➤ *Собор святого Юра,
Видубицького
монастиря в Києві;
збудовано між 1696-
1701.*

➤ *Хрестовоздвиженський Собор,
СвятоХрестовоздвиженський монастир Полтава; 1689-1709.*

➤ *Спасо-Преображенський собор Красногiрського монастиря, Черкаська обл.; 1767-1771.*

- ❖ Будова нових і перебудова старших церков, палаців, шкіл, була такою сильною, що ми називаємо це другою золотою добою української архітектури.
- ❖ І хоча найбільше будови відбулося в Києві, ми знаходимо зразки будови козацького барокко по цілій центральній та східній Україні.

➤ Покровський собор
Покровського
монастиря, Харків, 1689.

❖ Козацьке барокко вносить такі зміни в архітектурі:

➤ Троїцький собор, Густиня, гетьман Іван Самійлович, 1675.

❖ Бані стають
восьмикутні
(eight sided) і
набирають
форму грушки.

➤ *Троїцький собор,
Густинський монастир,
Густина, гетьман
Самійлович 1675*

❖ Кожен поверх (ярус) накритий дашком (піддашям).

➤ Церква святого Миколи
Києво-Печерської
лаври, Київ, кінець XVII
ст.

- ❖ Вежі під банями або підбанники.
- ❖ Кожен поверх (ярус) накритий дашком (піддашям).

➤ Воскресенська (афганська) церква, Київ, 1696-1698.

❖ Сувору зовнішність візантійського стилю, замінено мальовничим виглядом.

➤ Собор Св. Софії в Києві.

❖ Фасади, рамці дверей і вікон прикрашено орнаментурою із плястеру, часто української вишивки — стилізовані квіти, виноград.

➤ Успенський Собор, Києво-Печерська Лавра, Київ.

- Спасо-Преображенський собор, Мгарський монастир, Полтавська обл.
- Ліпнина плястеру.

❖ Церкви переважно стють трибанні або п'ятибанні, де середня баня найбільша і найвища.

➤ Церква Св. Антонія і Феодосія, Васильків, 1755-1758.

❖ Українські архітектори базували свої ідеї барокко, на вигляді дерев'яних церков центральної України, і з цієї синтези стилів створено українське, чи козацьке барокко.

➤ Церква Різдва Богородиці,
с. Печера, 1764 р..

➤ Церква із с. Пищики ,1651.

- ❖ Найкращі зразки козацького барокко знаходяться в центральні Україні, Київщині, Чернігівщині, Сумщині, Полтавщині, Харківщині, Слобожанщині, Черкащині.
- ❖ Проте, багато архітектури цієї доби знищено російськими царями протягом 18-20 століть, і комуністичною владою під час років сталінського терору в 1930-тих і 40-вих роках.

- Церква Святого Миколи, Печерська Лавра, Київ.
- Відбудована в 1990-тих р.

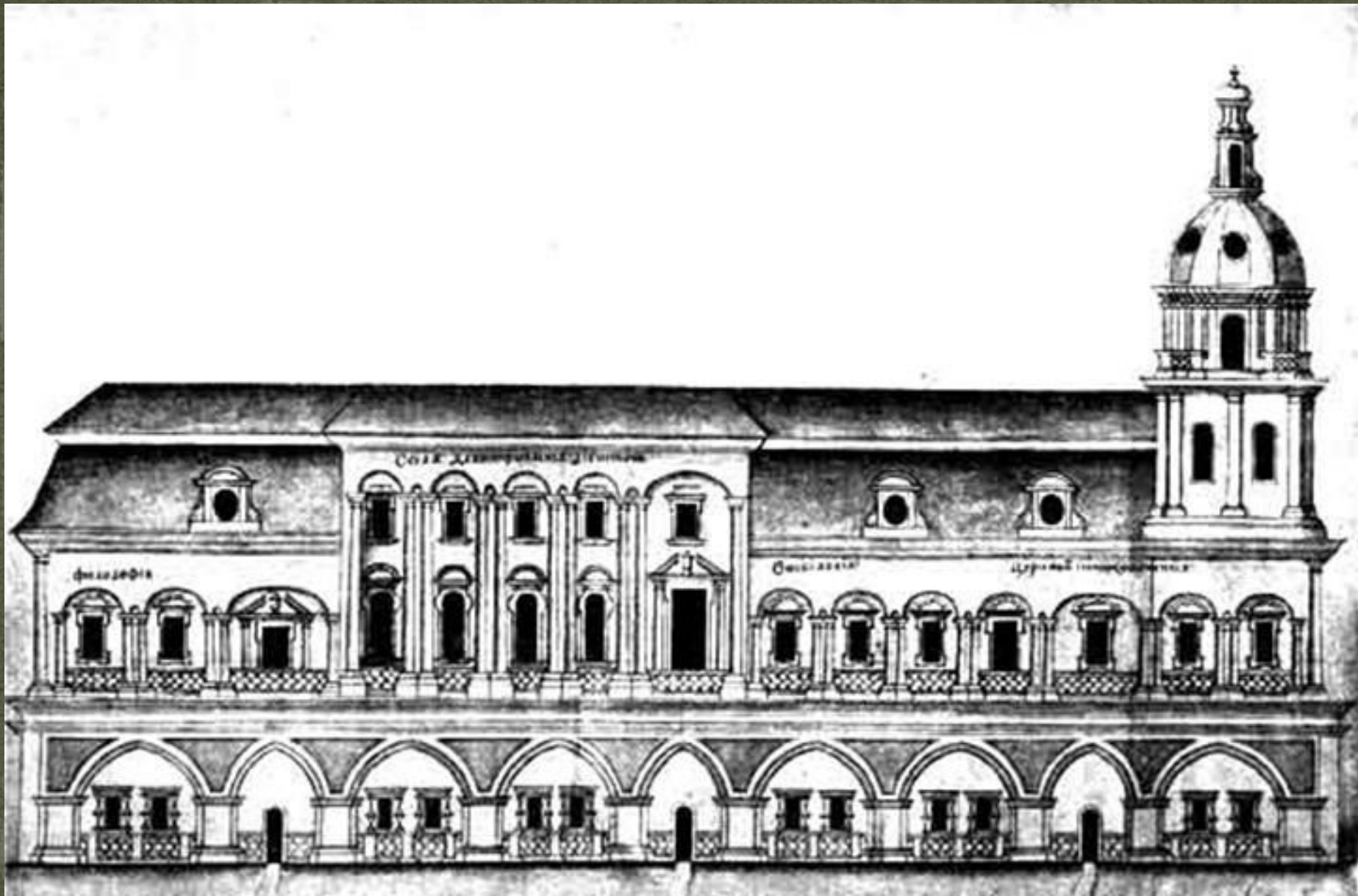
- ❖ Хоча палаци Хмельницького, Мазепи, Дорошенка були знищені ворогами України, ми маємо зразки цивільної архітектури які залишилися по нинішній день..
- ❖ Ця архітектура включає доми, школи в Києві та Чернігові, дім митрополита в Києві, та інші.

➤ Хата козацького старшини, пізніє 17-те століття.

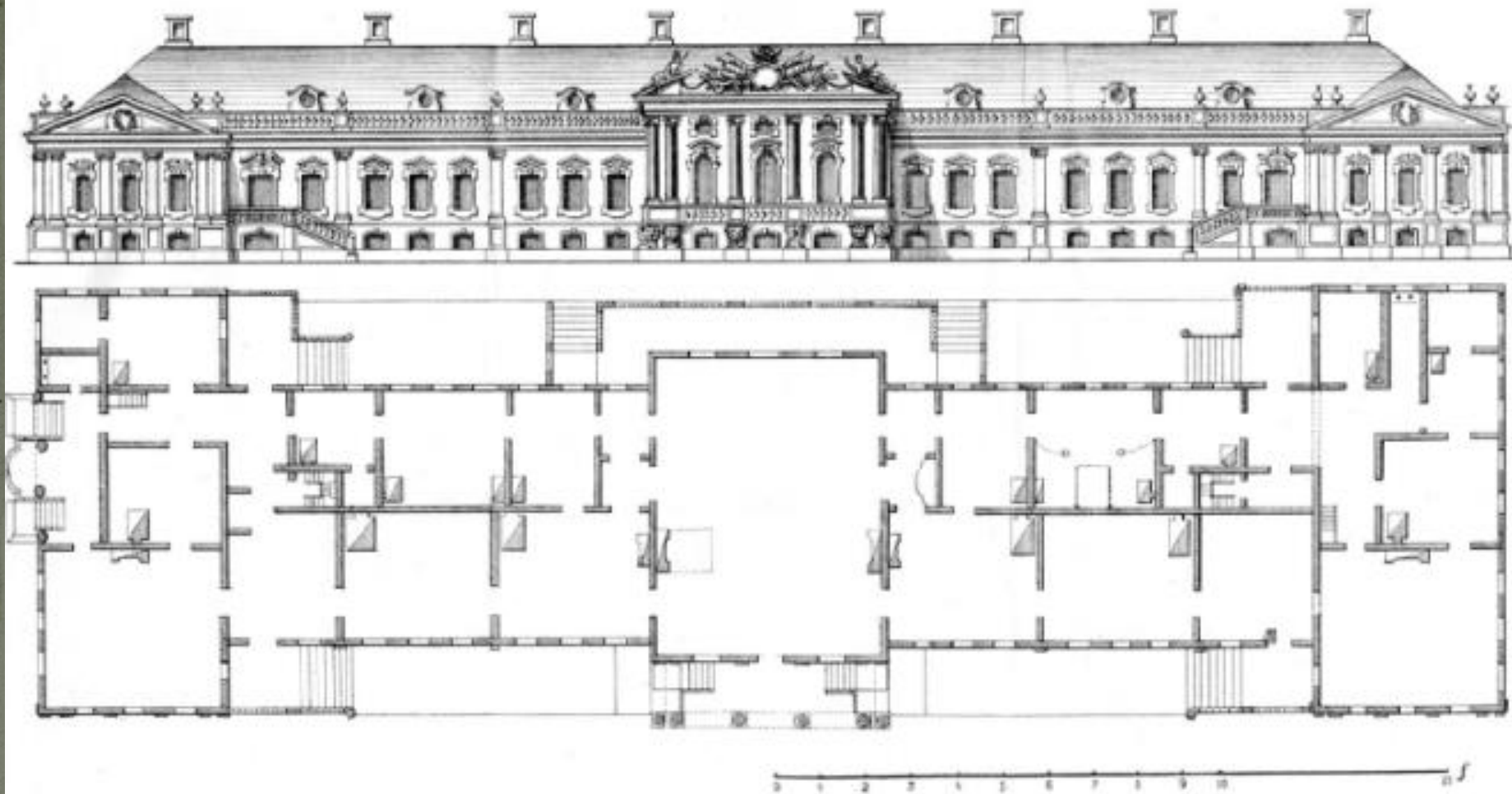

➤ *Чернігівський колегіум, вибудований коштом гетьмана Івана Мазепи. Чернігів, 1700.*

➤ Староакадемічний корпус Києво-Могилянської академії, 1690.

➤ Проект В. Растреллі. Палац К. Г. Розумовського для Глухова. 18-те ст.

➤ Будинок митрополита, Собор Св. Софії, Київ — пам'ятка палацової архітектури XVIII століття, дім київських митрополитів.

➤ *Маріїнський палац, Київ, арх. В. Растреллі, 1750—55 рр.*